

Аби люди та громадяни дотримувалися конституційних обов'язків їм потрібні гарантії не в меншій мірі, ніж права і свободи. До таких гарантій слід включати правову основу та інституційний елемент, які в сукупності складають механізм реалізації конституційних обов'язків.

Література

1. Конституція України: Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР / Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/Laws/show/254k/96-vr> (дата звернення: 20.04.2020).

2. Летнянчин Л.І. Конституційні обов'язки людини і громадянина в Україні: проблеми теорії і практики: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.02. Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого. Харків, 2002.

УДК 342.3 (043.2)

Юринець Ю.Л., д.ю.н., професор,
Савліва Н.О., студентка,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

КОНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

На сучасному історичному етапі ідея громадянського суспільства набула неабиякої актуальності, тому існують різні підходи до її тлумачення. Взагалі громадянське суспільство характеризують як домінуючу, самосвідому, а тому структуровану зсередини недержавну ланку нації, народу. Проте на відміну від інших термінів, що мають чітко окреслені рамки вживання, цей термін має дуже широку сферу вжитку - від суб'єкта правовідносин до суспільного ідеалу. На думку автора відомої праці «Умови свободи» («Condition of Liberty») Е. Гелнера громадянське суспільство - це сукупність різних неурядових інститутів, достатньо сильних, щоб служити противагою державі і, не заважаючи їй, виконувати роль миротворця та арбітра між основними групами інтересів, стримувати її прагнення до домінування і атомізації решти суспільства [1]. Також на думку Р. Дарендорфа, громадянське суспільство – джерело життєвої сили для свободи; його творчий хаос дає людям шанс жити, не стоячи з простягнутою рукою перед державою чи іншими силами [2].

У громадянському суспільстві держава становить лише один з механізмів регулювання, який заснований на політичній, економічній і духовній свободі індивіда. Держава, яка може реально характеризуватися як правова, є одним з інститутів, громадянського суспільства. Таким чином, громадянське суспільство порівняно з державою є соціальною системою вищого рівня організації. Причому держава є зовнішньою політико-правовою оболонкою суспільства, а останнє виступає

соціальним середовищем, соціальною оболонкою, де функціонує держава. Головним критерієм для розмежування двох сфер: громадянського суспільства і держави є відмінність їх пріоритетів. Якщо для держави такими пріоритетами залишаються безпека, стабільність, порядок і захищеність, то для громадянського суспільства пріоритетами стають свобода, ініціатива, динамізм і спонтанна активність. Недержавні структури націлені на широку ініціативу, плюралізм і терпимість. Пріоритети держави і громадянського суспільства біполярні, хоч і з очевидним домінуванням цінностей громадянського суспільства.

Варто наголосити, що політичний сенс громадянського суспільства полягає в тому, що громадськість країни примушує бюрократію в головних аспектах внутрішньої та зовнішньої політики орієнтуватись на суспільний інтерес, громадську думку [3]. При такому підході конституція є гарантом свободи громадянського суспільства. Конституція охороняє громадянське суспільство від надмірної зарегульованості, зазіхань існуючої влади на владу народу.

Хоча сам термін «громадянське суспільство» безпосередньо у тексті чинного Основного Закону України відсутній, сукупність притаманних йому характеристик визначає засадничі конституційно-правові принципи його формування в Україні. Визнання пріоритетності прав людини, що є фундаментальною основою будь-якої моделі громадянського суспільства, сформульоване у положеннях ст. 3 Конституції України, згідно з якими людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю, а «права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність». Необхідною передумовою для розвитку громадянського суспільства є реалізація положення ст. 4 Конституції України, у якій записано, що носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ.

Важливо пам'ятати й те, що встановивши на конституційному рівні основи громадянського суспільства, Конституція України тим самим юридично забезпечила його незалежність від держави, визначила гарантії проти незаконного втручання держави в його справи, межі державного впливу на соціальні процеси. В цьому і полягає значна цінність конституційних норм, особливо норм конституційного ладу України.

Конституція України впливає на процес становлення громадянського суспільства через закріплення найважливіших політико-правових конституційних принципів, згідно з якими мають діяти не тільки держава, а й інститути громадянського суспільства (права людини, політична та ідеологічна багатоманітність, законність тощо); сприяє становленню на демократичних засадах цілісної правової системи України, зорієнтованої на забезпечення прав і свобод людини і громадянина; визначення правових основ організації та функціонування найбільш важливих

структур громадянського суспільства, насамперед політичних партій, профспілок, інших об'єднань громадян ; сприяє структуризації суспільства, його впорядкованості, оскільки громадянське суспільство повинно бути не хаотичним, а структурно впорядкованим, діючим на засадах законності; закріплення основ компетенції органів державної влади і органів місцевого самоврядування, в тому числі в аспекті взаємовідносин з структурами громадянського суспільства; обмеження неприпустимого втручання держави в життя суспільства і особи.

Держава може і повинна впливати на процес розвитку громадянського суспільства. Зокрема, для втілення цієї мети практично у всіх сучасних демократичних країнах в системі владних структур організовані і функціонують спеціальні органи для зв'язку з організаціями громадянського суспільства. В Україні практика діяльності таких органів має бути вдосконалена. Однак Україна стоїть на шляху прогресивного розвитку громадянського суспільства. В Українській державі проводяться реформи для ефективного функціонування громадянського суспільства, встановлюються нові тенденції його розвитку та забезпечення його реальної дієвості.

Література

1. Перспективи удосконалення конституційних засад громадянського суспільства в процесі реформування Конституції України. Аналітична записка. URL: <http://old2.niss.gov.ua/articles/1147/> (дата звернення: 20.04.2020).

2. Лотюк О.С. Конституційні засади розвитку та функціонування громадянського суспільства в Україні. URL: <http://lira-k.com.ua/books/konstytucijni-zasady-rozvytku-ta-funkcionuvannja-gromadjanskogo-suspilstva-v-ukrajini.html> (дата звернення: 20.04.2020).

3. Берченко Г.В. Громадянське суспільство в Україні: конституційні аспекти URL: http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/14347/1/Berchenko_mon_2014.pdf (дата звернення: 20.04.2020).

UDC 342.72/.73 (043.2)

Iurynets J.L., Doctor of Laws, Professor,
Sokolvak V.Yu., student,
National Aviation University, Kyiv, Ukraine

BASIC CONCEPTS OF HUMAN RIGHTS

The natural-historical substantiation of human rights in today's world political opinion clearly prevails. The concept of human rights is used broadly and narrowly. In a broad sense, human rights cover the whole spectrum, the widest set of human rights and freedoms, and their various types. In a narrow sense, only those rights that are not granted but only protected and guaranteed